

BAANZICHT

door Hans van de Ven

ARNHEM - NOVEMBER 2012. (Updates van augustus 2014 en februari 2017 op dit verhaal vind je hieronder.)

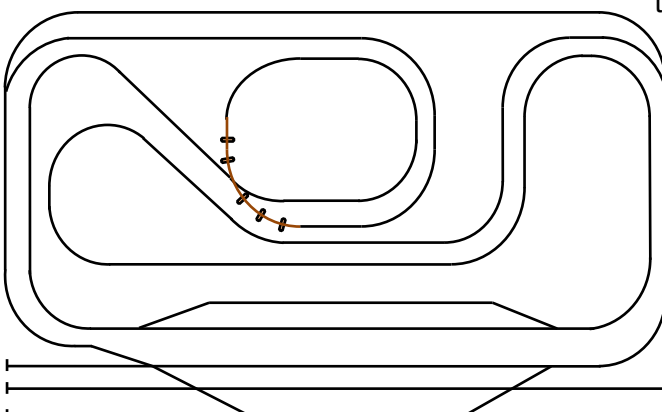
Je loopt er ongemerkt voorbij: onze Z-baan zit in een hoekje van de ruimte waar N-spoor domineert. Maar het is echt een plek waar je je ogen uit kunt kijken, al dan niet door een loep, want Z, tja, dat is 1:220. Spoorbreedte 6,5 mm, dus priegelwerk in optima forma. Ga maar na: een menspersoon van 1.80 meter is in spoor Z nog maar 8,1 mm hoog! De bekende rode Railion loc 189 is nauwelijks 87 mm lang. Groot voordeel is vanzelfsprekend dat op beperkte ruimte heel wat te bouwen valt. De hele baan wordt gerealiseerd op een tafel van 2 bij 1 meter. In de meer gangbare modelbouwschaal H0 zou dat toch 12,5 m² ruimte vergen!

Baancoördinator is Bert, tevens de enige bouwer aan deze modelbaan. Dat was in het verleden van de MVA wel anders. Op de roemruchte locatie Utrechtseweg had de Z-groep een hondenbotvorm aangelegd bóven het N-spoor, ingenieus kronkelend om de schoorsteen heen.

Maar bij de verhuizing naar de huidige locatie van ons clubgebouw aan de Industriestraat 4, op de bovenverdieping van firma Maatwerk, was er van de Z-groep niemand meer over! Bert heeft, ook thuis, de nodige ervaring met 0 (een tuinspeelbaan van zo'n 25 meter), maar vooral met H0. Het lag dus voor de hand dat hij weer mee zou gaan bouwen aan de H0-gelijkstroombaan. Die groep was echter ruim voorzien van vaardige handen en daarom adopteerde Bert de Z-baan.

Je ziet in één oogopslag dat dit een goede match is. Werp bijvoorbeeld eens een blik op en in het schakelpaneel: alle draadjes zijn keurig opgeborgen in kabelgootjes, tieribs doen de rest. Wat een orde! Ook bij de aanleg van de baan blijkt Bert heer en meester op de vierkan-

te millimeter te zijn. De houten blokjes die de onderbouw van op- en afritten vormden, werden vormgegeven met een ja-lersmakende precisie. Alleen bij het formeren van de bergpartijen lijkt het soms of een orkaan huis gehouden heeft: de baan en de vloer liggen dan bezaaid met die heerlijk statische piepschuimkorrels. Maar een secure stofzuigbeurt zorgt weer voor orde en netheid. Toch is Bert geen man van het gedetailleerde plan. Veel vragen over de uiteindelijk gewenste versie van de Z-

baan blijft hij schuldig. Er is een globaal idee, maar de eindfase is onbekend. Gaandeweg vormt zich de Z-wereld.

Maar na twee jaar werken is er natuurlijk wel al het nodige duidelijk geworden. Bert heeft een railontwerp gerealiseerd in de vorm van een in elkaar gewrongen hondenbot, vergelijkbaar met de beroemde Cassina-Kovacs-Kolman van Epke Zonderland. Het wekt de indruk van een dubbelspoor, maar dat is het niet! Op een groot deel van de baan wordt straks het plat-

teland uitgebeeld. Centraal bevindt zich een krul die de spoorlijn omhoog leidt; denk daarbij gerust aan het wereldberoemde keerviaduct bij Brusio. Een groot compliment verdient Bert voor de muurpartijen die de helling vormen. Voor het oog -niet alleen op foto's, maar ook in het echt- lijken de arcades echt diepte te hebben. In werkelijkheid is fotopapier met een werkelijkheidsgetrouwe schaduw toegepast! Op de achtergrond verheft zich dan het genoemde gebergte met de hoogste toppen links en rechts achter. In eerste instantie heeft Bert nog wel meer hoogteverschil overwogen, maar de beperkte ruimte liet het opnemen van een klimspiraal niet toe: het dilemma was óf een te grote draaicirkel óf te lage doorgangen. Nu kunnen de treinen een mooi traject door de tunnels afleggen, terwijl op de voorgrond tegelijkertijd rangeren buiten de hoofd baan om mogelijk is. Zeven wissels en twee kruiswissels, allemaal elektrisch aangedreven, staan ter beschikking van de treindienstleider. Het station op de voorgrond telt vijf sporen. In totaal ligt er zo'n 20 meter rails. Alle spoormateriaal is van Märklin, al wordt de benodigde gelijkstroom geleverd door een Fleischmann- en een Hema-trafo.

Je kunt het in iedere catalogus constateren: waar voor H0 vrijwel alles te koop wordt aangeboden, is voor Z slechts een zeer beperkt assortiment in de handel verkrijgbaar. Gelukkig beschikt Bert al over het nodige materiaal. Uiteraard van de vorige MVA-banen, maar ook van een zolderopgraving bij de schoonmoeder van zijn zoon. Twintig, misschien wel dertig jaar lag daar een verzameling Z-materiaal, waaronder twee stoomlocs. Het kostte wel het nodige geduld om die aan de praat te krijgen. Twee stations en de nodige huisjes zijn beschikbaar om geplaatst te worden. Ook een voorraad bomen ligt al gereed om de baan groen te kleuren. Wel, het zal duidelijk zijn: er is nog het nodige werk. Kom gerust eens kijken of steek je handen uit de mouwen!

ARNHEM - AUGUSTUS 2014. Hoe staat het er inmiddels bij? Als verslaggever wil je goed voorbereid zijn op het schrijven van een verhaal. En waar dat - zoals hier - een vervolg op

een eerder artikel betreft, is de eerste actie natuurlijk het terugzoeken en nalezen van die publicatie in Het Zijspoor 2012-4. Met name de daarbij geplaatste foto's zorgen voor stomme verbazing! Wat is er in die krap twee jaar veel gebeurd, wat heeft bouwer Bert stug doorwerkend allemaal al gerealiseerd! De genoemde foto's tonen namelijk rails op een kale tafel; overal is het mdf-plaatmateriaal nog zichtbaar. Op de achtergrond verrijzen witte piepschuim bergen. Tot zover november 2012.

Om met die bergen te beginnen: die zijn intussen omgetoverd tot een landschap waar ze in Zwitserland jaloers op zouden zijn. Grillige rotspartijen met steile bergwanden, die zich niet zomaar laten bedwingen. Ze tonen overduidelijk zeer onverzettelijk te zijn; er moet niet met ze gespot worden. Beklimmen? Alleen weggelegd voor zéér ervaren alpinisten en abseilers. Gewone mensen rest slechts ze met ontzag te bekijken. Zet ze op de foto of, als je daar de aanleg voor hebt, zet je schildersezal neer en probeer ze in olieverf te vangen. Het levert je beslist een prachtige wanddecoratie op. Gelukkig zijn er ook begaanbare hellingen en idyllische alpenweiden. Sterker nog, er zijn al bergwegen aangelegd waarlangs bewoners en toeristen de hoger gelegen gebieden kunnen bereiken. Vergeet niet om stevige wandelschoenen aan te trekken, want er valt hier heel wat natuur te beleven. In het hogere bergmassief kun je heerlijk dwalen door het dennenbos. Hoor dat beekje eens; het kristalheldere water klettert naar beneden om daar een prachtig meertje te vormen. Maar het moet gezegd: deze mini-natuur is vooralsnog een tamelijk verlaten oord. Je loopt nauwelijks het risico in de bergen een ree of edelhert tegen te komen en mensen zijn nog schaarser.

Wie dus van rust en eenzaamheid houdt: kom naar de Z-wereld en geniet van de stilte. Binnenkort zullen er ongetwijfeld wandelroutebordjes worden geplaatst, die verwijzen naar die prachtige waterval en de vele andere fraaie uitkijkpunten om zo de nodige toeristen te lokken.

O kijk eens, daar links! Zie je dat? Een kasteelruïne! Boven de bergtop uit rijst de imposante uitkijktoren op. Kom, er op af; we gaan kijken! Nu het hier nog niet zo begroeid is, kun je heel gemakkelijk de weg vinden. Is die binnenplaats even simpel te bereiken? Gewoon tussen de ingestorte muren doorklaute-

ren. Heb je dat nou ook? Op zo'n verstilde plaats is de sfeer van de middeleeuwen nog bijna tastbaar. Je ziet gewoon vóór je hoe het leven zich toentertijd afspeelde binnen de poorten. Wacht, durf je? We beklimmen de wachttorenen! Doen? Wel uitkijken hier, want niet alle trap treden zitten nog even goed vast. En ze zijn ook flink uitgesleten. Muf luchtje hier hoor. Pas op, hier liggen wat losgeraakte stenen. Stil eens - hoor je ook onder je de treinen passeren in de galerijbogen? Je voelt de berg gewoon zachtjes resoneren. Ze komen vast en zeker verderop uit een van de tunnelportalen te voorschijn om hun tocht zichtbaar voort te zetten. Pffrrr, bah, loop ik zo met mijn snufferd in een spinnenweb. Bert, maak je nooit schoon in deze toren? Nog één omwenteling, ik zie het eind van de trap al. Heb jij de treden geteld? Ah heerlijk, frisse lucht. Wow, wat heb je hier tussen de kantelen door een fantastisch uitzicht!

Kijk, daar liepen we net nog. Je kan ook de hele vallei overzien. En beneden strekt het dorp zich voor ons uit. Nou, het ontbreekt ze daar zo op het oog aan niets. Boerderijen, de onvermijdelijke kerk en kapel, broeikassen, goederenloodsen, een portaalkraan, een halteplaats en midden in beeld het station. Een paar vakwerkhuisen zijn nog in aanbouw. Alle wegen daarentegen zijn al aangelegd, compleet met strakke belijning en dito parkeervakken. Maar alles is minstens zo verlaten als de bergen waar we daarstraks wandelden. Geen mens op straat. Het geheel doet me denken aan een reportage uit China, waar een complete stad voor een half miljoen inwoners werd gebouwd, inclusief infrastructuur. De bewoners werden pas vijf jaar later verwacht als het nabij gelegen industriegebied in gebruik wordt genomen. Maar gelet op de vorderingen van de afgelopen twee jaar duurt het beslist minder lang voordat deze Z-wereld bewoond en levendig wordt. Hulde aan Bert Pas!

ARNHEM – FEBRUARI 2017. Hoe staat het er inmiddels bij? Merkwaardig: de bosgrond op de Z-baan is extreem kalkhoudend! Bij ieder gaatje dat Bert boort, komt er wit spul aan de oppervlakte. Dat gaat allemaal de gereedstaande stofzuiger in. Keurige man; kan zo interieurverzorger worden. Deze avond, waarop ik weer eens kom rondkijken in de Z-wereld, worden er wel honderd gaatjes geboord en met een drupje houtlijm worden er evenzo veel boompjes geplant langs de weg die achterlangs door de bergen loopt. De nieuwe grootverpakking van Heki met sparren van 4 en 7 cm wordt flink aangesproken, maar voor de natuurlijke variatie plant de boswachter ook oude exemplaren. Verschil in kleur en in vorm moet er zijn! Wel vreemd dat de baancoördinator dit "gebruikte" bomen noemt. En werkende weg wordt nog gemompeld dat meer bomen gewenst zijn. Dus als iemand nog kleine exemplartjes beschikbaar heeft... Intussen is de bosrand midden achter op de baan al flink begroeid. Het slingerende weggetje wat daar nu achter schuil gaat is overigens ook fraai: het is vormgegeven met plakstrip, maar het heeft de glinstering die bij zo'n geasfalteerd wegdek past. Je zou daar echt voor je plezier een ritje gaan maken of - misschien nog wel beter - de hardloopschoenen voor aantrekken.

Gewoon een gezonde wandeling maken is trouwens de beste optie als je wilt genieten van de vele details. Kijk bijvoorbeeld eens naar de bosgrond. Geen twee plekje zijn hetzelfde, je ziet mossen in allerlei kleuren, het is geaccidenteerd, kortom de nieuwe wildernis zelf. Kijk uit

voor overstekend wild, wat op zijn beurt weer bedacht moet zijn op de eerste wolf die zich ongetwijfeld binnenkort zal laten verleiden hier eens een kijkje te nemen. Het is goed wonen hier, voor de echte natuurliefhebber. Drie prachtige huizen staan verscholen tussen het groen. Twee in vakwerk. Voorzien van elektriciteit en dus licht, maar vast ook van alle andere gemakken en genoegens. De forse stapel openhaardhout tegen de gevel van het derde huis laat daar geen twijfel over bestaan. Heb je aan de voorzijde die dubbele overdekte veranda gezien? Zet mij daar maar in een schommelstoel! Dit huis is trouwens door Bert zelf in elkaar gezet. Meestal koopt hij kant-en-klare gebouwen. Om een of andere raadselachtige reden zijn die voor een habbekrats te koop, terwijl je voor bouwpakketten de hoofdprijs betaalt. Tja, wel een beetje aan het baanbudget denken, nietwaar?

We wandelen verder, het dorp in. Kijk, hier staan de sparren op grootte en keurig in het gelid. Overduidelijk een kerstboomkwekerij. De eigenaar van dit bedrijf heeft een jaloersmakende plek bemachtigd om te wonen en te werken: het voormalige stationsgebouw. Wie wil dat nou niet! Er is nog meer land- en tuinbouw, want even verderop, vlak bij de dubbele tunnelingang, is een bescheiden broeikascomplex. Helaas is nog niet te ontwaren wat in de kassen gekweekt wordt. Zou het Z-urkool zijn, de welbekende Z-oete aardappel of toch wellicht het heerlijke Z-eekraal? Het water loopt me al in de mond. Of komt dat nou door de waterval en het klaterende bergbeekje hier om de bocht? Maar nog meer gaat mijn fantasie op hol bij Pension Haus Ella. Heb ik je wel eens verteld van mijn tante Ella - nou, beter waarschijnlijk van niet. Déze Ella is vast gekleed in een traditionele Dirndl, de traditionele Beierse klederdracht annex dienstbodenkleding. Als deze deerne naar buiten komt moet je toch even op de schort letten. Geleerd van Wikipedia. Want indien zij de sleep (de schort) aan de rechterkant knoopt, geeft ze hiermee aan dat ze getrouwd, verloofd of op een andere wijze "vergeven" is. Een sleep aan de linkerkant geeft aan dat de draagster vrijgezel is. Indien de sleep aan de voorkant vastgemaakt wordt, geeft dit aan dat de vrouw in kwestie nog maagd is. Ach, liet Ella zich maar éven zien op haar balkon...

Bert is nog altijd Z-zp'er van zijn eigen baan. Tot op heden heeft zich nog geen lid gemeld

dat wil meebouwen aan dit ieniemenie landschap. Wel kan genoemd worden dat het ballasten van de rails, daarvoor is op schaal 1:220 grind nodig ter grootte van stofgruis, mede is gerealiseerd door de hulp van Jan Verlangen. Een klus die dus twee mannen een pijnlijke rug bezorgde. En Carlo doneerde de vier vliegtuigen, die naast de locloods staan afgesteld. Het kan de start zijn van een vliegtuigmuseum zoals je dat op de kop van Deelen ook aantreft.

En ja, de voorspelling bij mijn bezoek van twee jaar geleden begint langzaam uit te komen. De eerste levende wezens zijn gesignaleerd. Langs het spoor is een weiland ingericht met een letterlijk bonte verzameling koeien en kalveren. In de waterplas, compleet met idyllisch eilandje, is welgeteld één stoere zwemmer te ontwaren. Geen idee overigens of het een frisse duik in nauwelijks ontdooid smeltwater dan wel het poedelen in een flink door de zomerzon opgewarmde plas betreft. Op het strandje staat zijn tentje, dat in ieder geval. Meer sportieve prestaties zijn te bewonderen op de tennisbaan. Een strak belijnde gravelbaan is voorzien van een al even strak hekwerk. Eens even zien of er iemand kans ziet de bal daarover heen te slaan. Er is een (gemengd?) dubbelspel aan de gang. Een wedstrijd waar kennelijk wat van afhangt, want er is een scheidsrechter present, compleet met een assistent die beoordeelt of de service wel binnen de lijnen is. Krijg je ook sportieve aspiraties? Het naastgelegen trapveldje heeft een strakke grasmat, maar ligt er nog helemaal verlaten bij.

Vorige keer noemde ik al het kerkje en het kapelletje. Nu pas valt me de tekst op de gevel op. Maar wat staat daar nou? Zonder bril - niet te lezen, met bril - het blijft vaag. Het mobieltje brengt uitkomst, al filmend worden de letters scherp. Magnificat Anima Mea Dominum. Klinkt welluidend. Een bevriende predikant appt me de betekenis: Mijn ziel verheerlijkt de Heer. Het komt uit de lofzang van Maria. Ik neem aan, voegt mijn vriend er aan toe, dat alle passerende treinen een korte tussenstop maken voor een devoot moment. Ik geef het bij deze door aan de enige echte treindienstleider.

- *Meer foto's van de Z-baan vind je op onze website in het menu FOTO'S.*